

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ολοκληρώνοντας, παραθέτουμε τα κυριότερα συμπεράσματα του κεφαλαίου, επανερχόμενοι στα ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή. Το πρώτο ερώτημα ήταν «Πόσο έχει αλλάξει η ελληνική οικογένεια σήμερα» Ως προς τη δομή της, ενώ η ελληνική οικογένεια μοιάζει φαινομενικά να αλλάζει με την αύξηση των πυρηνικών αυτόνομων νοικοκυριών, τίθεται το ερώτημα πόσο πραγματικές είναι οι αλλαγές αυτές, εφόσον οι παππούδες και οι συγγενείς κατοικούν σε κοντινή απόσταση και αλληλεπιδρούν συχνά, στηρίζουν και προσφέρουν βοήθεια προς τα παντρεμένα παιδιά τους. Ωστόσο, αυτή η εγγύτητα κατοικίας μπορεί να θεωρηθεί θετική, αφού η κάθε πυρηνική οικογένεια έχει από τη μια μεριά τον απαραίτητο ζωτικό χώρο για πιο αυτόνομη ύπαρξη, αλλά από την άλλη μεριά η κοντινή απόσταση επιτρέπει τη διατήρηση των σχέσεων με τον ευρύτερο συγγενικό κύκλο. Επίσης, παρατηρείται αύξηση των μονογονεϊκών, ανύπανδρων, διαζευγμένων οικογενειών, μικτών γάμων, κ.λπ. Από τη στιγμή όμως που περιβάλλει την οικογένεια ένας σθεναρός ακόμη συγγενικός κύκλος, υπάρχει η δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης και συναισθηματικής αναπλήρωσης, δηλαδή η οικογένεια δεν διαλύεται.

Ως προς τη λειτουργία της ελληνικής οικογένειας, διαπιστώνουμε ότι τα μέλη της πυρηνικής οικογένειας διατηρούν σε υψηλό επίπεδο επαφές με συγγενείς, υιοθετούν τις αξίες που αφορούν στη συναισθηματική σχέση και στην φροντίδα -υλική, πρακτική και συναισθηματική- ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας και, επίσης, απορρίπτουν τις αξίες που αφορούν στην αυταρχική δύναμη του πατέρα, καθώς και στην ανισότητα και ακαμψία στις σχέσεις ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά. Αυτές οι λειτουργίες της οικογένειας, όχι μόνο δεν είναι ενδείξεις διάλυσης της ελληνικής οικογένειας, αλλά αντιθέτως ενδείξεις εξέλιξης και ωρίμανσης προς ένα πιο ευέλικτο και επικοινωνιακό μοντέλο οικογένειας. Τελικά, μπορούμε να μιλήσουμε για ένα μεταβαλλόμενο σύστημα ελληνικής οικογένειας το οποίο δομικά μεν φαίνεται να μοιάζει με πυρηνική οικογένεια, λειτουργικά, όμως, εξακολουθεί να διατηρεί βασικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά της εκτεταμένης οικογένειας. Για την επίδραση άλλων οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών, αρνητικού και θετικού χαρακτήρα στην ελληνική οικογένεια, είναι απαραίτητο να διερευνηθεί η οικογένεια περαιτέρω σε λειτουργικό επίπεδο: βαθμός και σχήματα επικοινωνίας, αποτελεσματικότητα στις σχέσεις επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια, ανάληψη ρόλων, ανάγκες που προκύπτουν σε κάθε μέλος και το πώς τις διαπραγματεύεται, κ.λπ.

Στο δεύτερο ερώτημα «Ποιες είναι οι ομοιότητες της ελληνικής οικογένειας με άλλες χώρες και αντίστροφα, πόσο μοναδική είναι η δομή και η λειτουργία της ελληνικής οικογένειας», οι διαπολιτισμικές μας συγκρίσεις δείχνουν ότι, παρόλο που υπάρχουν μοναδικά ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία που συνδέονται με τη λειτουργία της ελληνικής οικογένειας, υπάρχουν επίσης ομοιότη-

τες με σχήματα οικογένειας άλλων χωρών, ακόμη και Ασιατικών.

Είναι σαφές ότι η λειτουργία της ελληνικής οικογένειας του μέλλοντος θα μεταβάλλεται σταδιακά, στο βαθμό που οι κοινωνικοί θεσμοί προσαρμόζονται στη δυναμική των διεθνών πολιτικών, οικονομικών και άλλων εξελίξεων. Μία από τις βασικές αρχές της ψυχολογίας είναι η παραδοχή της ποικιλομορφίας - σε αντίθεση με την ομοιομορφία- της συμπεριφοράς και της προσωπικότητας, καθώς και άλλων ψυχολογικών φαινομένων. Πιστεύουμε ότι η ίδια δυναμική της ποικιλομορφίας ισχύει για την εξέλιξη και τη λειτουργία της οικογένειας σε οποιαδήποτε χώρα.